

Rapport 2011:43

Arkeologisk förundersökning

Fem schakt i kvarteret Folkskolan

RAÄ 21

kv Folkskolan

Vadstena stad och kommun

Östergötlands län

Olle Hörfors

Ö S T E R G Ö T L A N D S   M U S E U M
A V D E L N I N G E N   F Ö R   A R K E O L O G I

Fem schakt i kvarteret Folkskolan

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	4
Områdesbeskrivning	4
Tidigare undersökningar	5
Syfte och frågeställningar	6
Metod och dokumentation	6
Resultat	8
Fyndmaterial	13
Slutsatser	14
Referenser	14
Tekniska uppgifter	15
Bilaga 1. Lagerbeskrivningar	16
Bilaga 2. Anläggningslista	17
Bilaga 3. Fyndlista	18

Omslagsbild: Folkskolans huvudbyggnad sedd från nordväst. Olle Hörfors 2009.

Ö S T E R G Ö T L A N D S M U S E U M
A V D E L N I N G E N F Ö R A R K E O L O G I

Box 232 • 581 02 Linköping • Tel 013 - 23 03 00 • Fax 013 - 12 90 70
info@ostergotlandsmuseum.se • www.ostergotlandsmuseum.se

Sammanfattning

Sommaren och hösten 1997 genomfördes arkeologiska förundersökningar i fem olika schakt i kvarteret Folkskolan, inom Vadstenas medeltida stadskärna. Undersökningarna föranleddes av att Vadstena kommun bytte ut VA ledningar. Arbetena i kvarteret Folkskolan utfördes utan tillstånd från länsstyrelsen och ingen kontakt togs heller med denna trots upprepade uppmaningar från båda de arkeologer från länsmuseet som kom att bli inblandade.

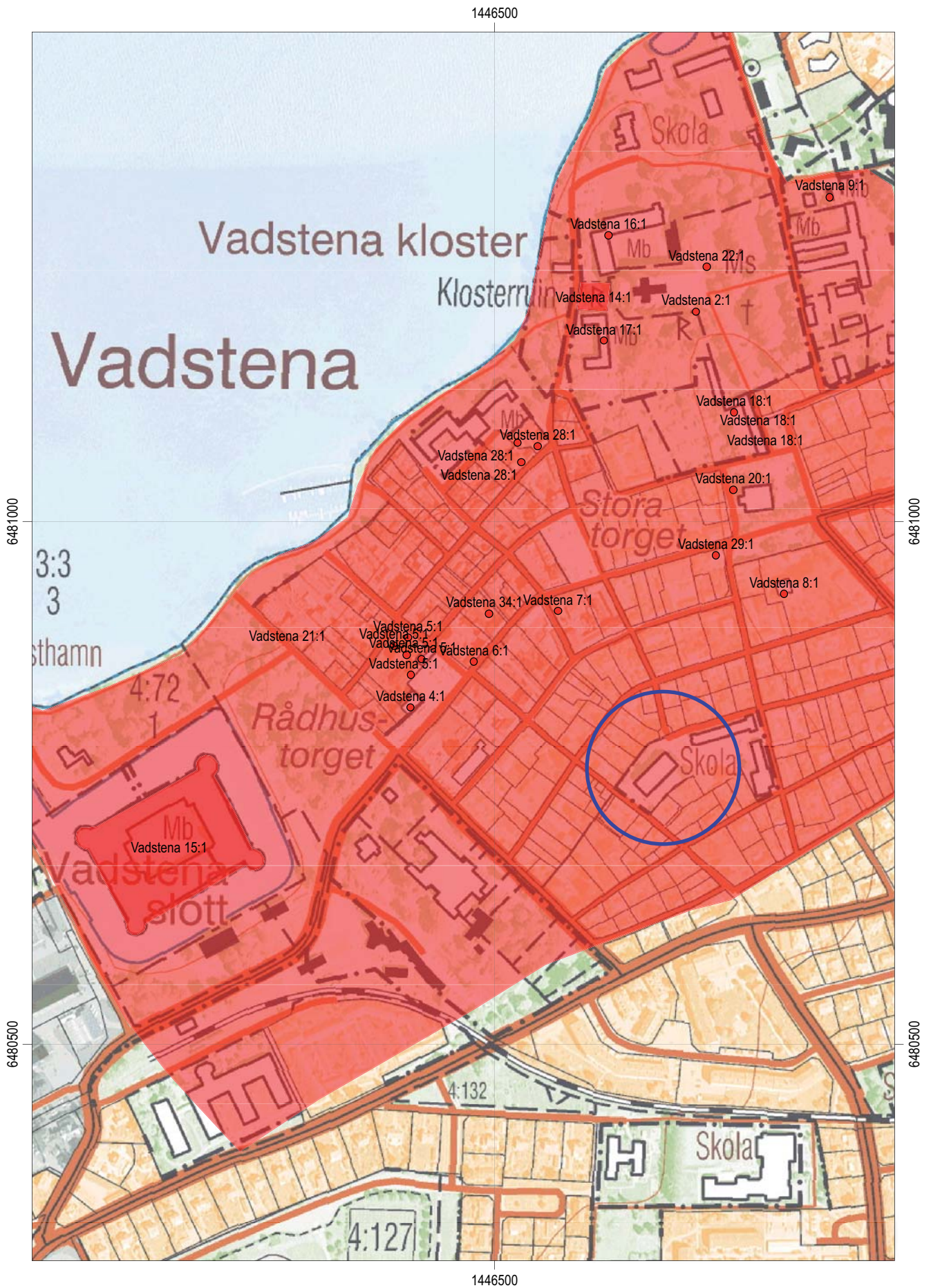
Schakt 1 och 2 var belägna intill varandra vid skolans lastbrygga i kvarterets nordligaste del.. Kulturlagertjockleken var här 0,8 m under ett 0,6 m tjockt påfört lager. Schakt 1 innehöll 6 nivåer med kulturlager och schakt 2, som var svårt stort av skolbyggnaden, endast 2 lager.

Schakt 3 öppnades mellan skolans huvudbyggnad och Hovsgatan, schakt 4 i anslutning till detta och in till en VA brunn i gränsen mot tomten kvarteret Folkskolan 33. I schakt 3 kunde konstateras att ett gammalt djupt VA utplånat alla spår av kulturlager, I schakt 4 kunde ett 0,5 m tjockt kulturlager dokumenteras i hela schaktets sträckning Längst i söder fanns en igenlagd brunn. Bland igenläggningsmassorna fanns relativt stora mängder yngre rödgodskeramik av 16 - 1700 talstyp vilket gör det troligt att brunnen upphört vid denna tid. Schaktet för brunnen föreföll vara upptaget i ett sent koloniserat och bebyggt område, eftersom inga spår av bebyggelse förekom utan bara relativt tunna och sena kulturlager.

Schakt 5 öppnades inne på tomten kvarteret Folkskolan 35 och anslöt till det samtidigt grävda schaktet i Hovsgatan (Hörfors 2009). Kulturlagren var här 0,75 m tjocka och uppvisade 3 bebyggelsenivåer åtskilda av sandlinser. Fynd av sko- och läderfragment antydde närhet till skomakeri och läderhantverk.

Olle Hörfors
antikvarie

Figur 2. Utdrag ur digitala Fastighetskartan, blad 8E 6j (Vadstena), med undersökningsområdet markerat. Skala 1:5 000.

Inledning

Sommaren och hösten 1997 genomförde Östergötlands länsmuseum 1997 en arkeologisk förundersökning i Hovsgatan i Vadstena. I samband med denna undersökning öppnades ytterligare schakt inne i kvarteret Folkskolan av uppdragsgivaren. Dessa var upptagna utan tillstånd från länsstyrelsen i Östergötlands län. Tre av schakten var anslutningar till VA-grävningen i Hovsgatan, medan två helt saknade anslutning till denna undersökning.

Uppdragsgivare var Vadstena kommun, Tekniska kontoret, som också svarade för grävmaskin och grov-arbetskraft. Antikvariskt ansvarig var Ann-Charlott Feldt och Olle Hörfors. Den senare har svarat för rapporten. Renritningarna är utförda av Arkitekt Suzanne Lundblad.

Områdesbeskrivning

Kvarteret Folkskolan har en förändrad bebyggelsestruktur som är totalt omdanad till följd av skolbyggnadens tillkomst. Bebyggelsen består närmast av en sammanslagning av tre olika kvarter som är synliga på kartan från 1705 (se figur 4).

På den detaljerade stadskartan från 1705 syns de fyra kvarter som idag bildar kvarteret Folkskolan. Det nuvarande kvarteret delas i en nordlig och en sydlig del av den försvunna Glasmästargatan. Den sydliga delen delas

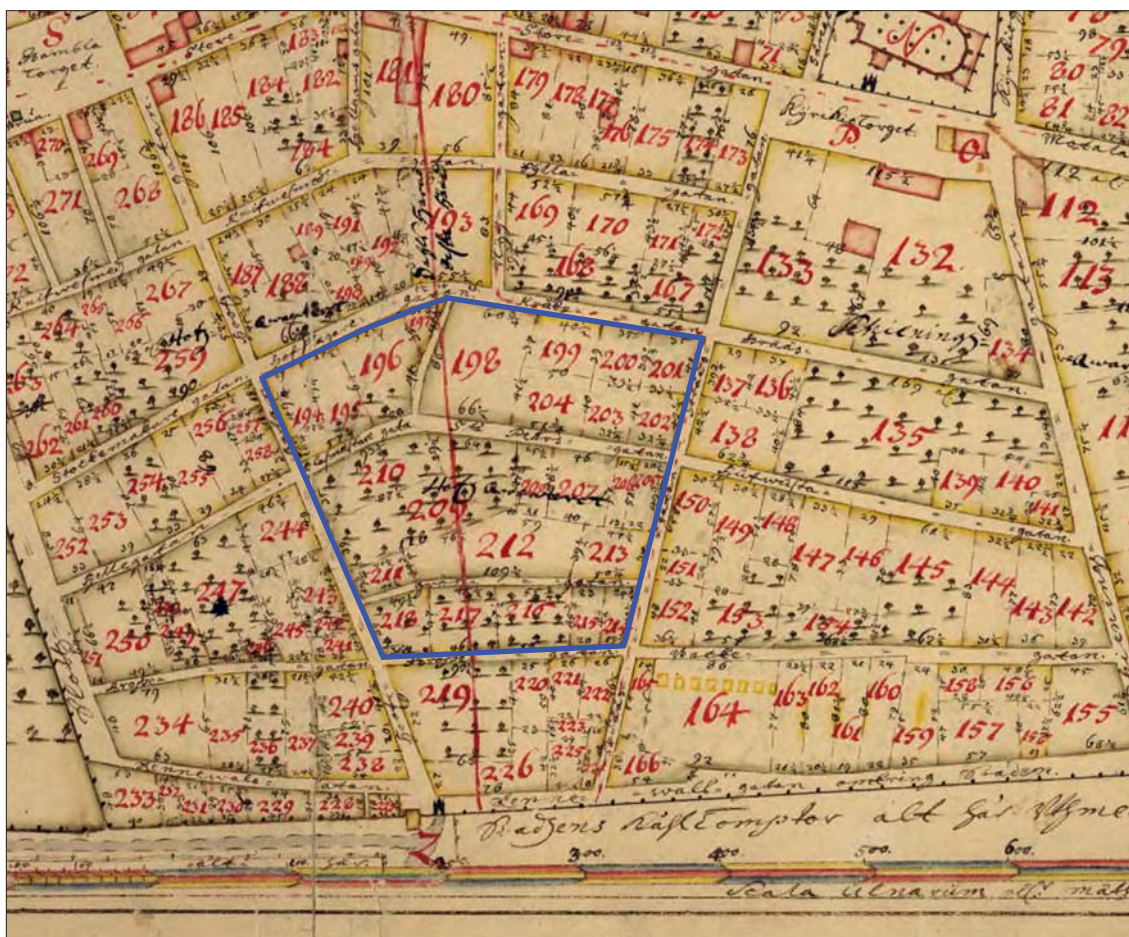
ytterligare en gång av Gröngatan, av vilken idag en stump närmast Hovsgatan återstår. Den norra delen delas i en östlig och en västlig del av Nygatan av vilken en stumt slutande ände finns kvar i dag. I den nordvästra delen av kartan finns tomterna 194-197 vilkas tomtområde huvudsakligen finns kvar, dock med tomstrukturen helt omlagd. I nordöst finns tomterna 198-204 där tomstrukturen fortfarande liknar den gamla med undantag av att den stora tomten 196 som styckats i två och även krympts på bredden. I den södra delen är området norr om Gröngatan huvudsakligen upptaget av skola och skolgård. Här fanns tidigare tomterna 205-213. En rest av dessa gamla tomter är kvarteret Folkskolan 33 och 34. Söder om Gröngatan fanns tomterna 214-218. Endast den östligaste av dessa har fallit bort, medan de övriga har förändrad tomtstruktur.

Folkskolan i Vadstena startades 1832. Den nuvarande skolbyggnaden började uppföras 1863-69. Den är ombyggd till nuvarande utseende efter ritningar av Axel Brunskog 1913-14 (Hellström ur Söderström 2000 s802-3)

I den medeltida staden låg det nuvarande kvarteret Folkskolan relativt perifert och tidigare undersökningar har visat att flera av tomterna blivit bebyggda förhållandevis sent, under 17- 1800-tal (Hedvall 1994).

Figur 3 Ett av de aktuella partierna som undersöktes i kvarteret Folkskolan. Gatan till höger i bild är Hovsgatan. Från denna, strax framför den parkerade röda bilen, drogs schakt 3 in till skolbyggnaden, till vänster i bild. Schakt 4 drogs från detta schakt och fram till den låga byggnaden, längst bort i bild. Det passerade mellan skolbyggnaden och det gula cykelstallet.

Figur 4. På den detaljerade stadskartan från 1705 syns de fyra kvarter som idag bildar kvarteret Folksskolan. Det nuvarande kvarteret delas i en nordlig och en sydlig del av den försvunna Glasmästargatan. Den sydliga delen delas ytterligare en gång av Gröngatan, av vilken idag en stump närmast Hovsgatan återstår.

Tidigare undersökningar

Ett flertal arkeologiska undersökningar har tidigare berört kvarteret Folksskolan. Några av dessa är ännu inte rapporterade utan föreligger endast som slutredovisningar, se separat lista under referenser nedan.

I kvarteret Folksskolan 11 genomfördes en borring för bergvärme 2002 (Björkhager 2002). I schaktet påträffades en stenläggning som tolkades som en gårdsbeläggning och flera olika raseringslager innehållande tegel och kalkbruk. I samma kvarter genomfördes också en arkeologisk undersökning i samband med en husbyggnation 1999 (Hedvall 1999). Därvid påträffades ett 1 m tjockt myllalager innehållande fynd från 17- och 1800-tal som fajans, yngre rödgods, fönsterglas, kritpipor mm.

År 1992 genomfördes en arkeologisk förundersökning i Hovslagargatan och kvarteret Folksskolan 4 i samband med en ledningsdragning (Feldt och Wastesson-Jonsson 1992). Delar av de aktuella schakten var vid undersökningen redan igenlagda varför dokumentation inte kunde ske. I den övriga delen kunde kraftiga kulturlager

konstateras. De hade en mäktighet på 0,6-0,8 m och uppträdde ca 0,4 m under mark. 1999 genomfördes en arkeologisk förundersökning i Hovslagargatan utanför kvarteret Folksskolan 31. Schaktet berörde denna gång endast tidigare utschaktade massor (Feldt 2001).

Åren 1992 och 1998 genomfördes omfattande arkeologiska undersökningar i Hovslagargatan, sträckan Hovsgatan-Nygatan (Lindberg 2004). Utöver dokumentationen av profilkanterna undersöktes även delar av undersökningsområdet i plan. Detta resulterade i att ett stort antal anläggningar, både bebyggelselämningar och gatubeläggningar kunde dokumenteras i plan. Resultatet blev även ett stort fyndmaterial. Gatan hade tidigare en något annorlunda sträckning och delar av äldre bebyggelse var därför borttagen. Underst påträffades också en härdanläggning som med ^{14}C kunde dateras till yngre stenålder. Gatan gav belägg för Vadstena som planerad stad.

Under åren 1998 till 2004 utfördes också tre olika arkeologiska förundersökningar invid korsningen Hovsgatan-Gropgatan och i anslutande delar av kvarteret Folkskolan (Magnusson och Modén 2009). Vid dessa framkom flera äldre gatunivåer i form av stenläggningar och risbäddar. Dessutom kunde rester efter stadens försvarsverk, den så kallade "Gropen" dokumenteras.

Stora delar av Vadstena bland annat kvarteret Folkskolan och S:Persgatan liksom Södra Rännevalen berördes av schaktningar för fjärrvärme under 2003. Stora delar av sträckorna var belägna i gamla schakt i gatmark. Lagerbilden där kulturlager påträffades utgjordes av karaktäristiska gatulager och flera äldre gatubeläggningar kunde identifieras (Lundberg 2003). Vid stolpbyten inom ett flertal kvarter i Vadstena 2001 berördes också kvarteret Folkskolan, dock utan att kulturlager påträffades (Björkhager 2001A). 2001 schaktades för telekablar i kvarteret Folkskolan 35 och 37. I samband med detta framkom omrörda kulturlager daterbara till 1700 och 1800-tal i området intill skolbyggnaden (Björkhager 2001B).

Syfte och frågeställningar

Syftet med den arkeologiska förundersökningen var i första hand att, där så var möjligt, se till att arbetet berörde fast fornlämning i så liten omfattning som möjligt.

Dessutom skulle den arkeologiska förundersökningen fastställa i vilken omfattning det förekommer fast fornlämning i form av kulturlager eller konstruktioner i det aktuella området. Om fast fornlämning framkom skulle den dokumenteras avseende karaktär och omfattning, samt om möjligt dateras.

De ingrepp som hittills gjorts i kvarteret har endast visat relativt sen bebyggelse. Kronologiska iakttagelser bedömdes därför vara av stor vikt.

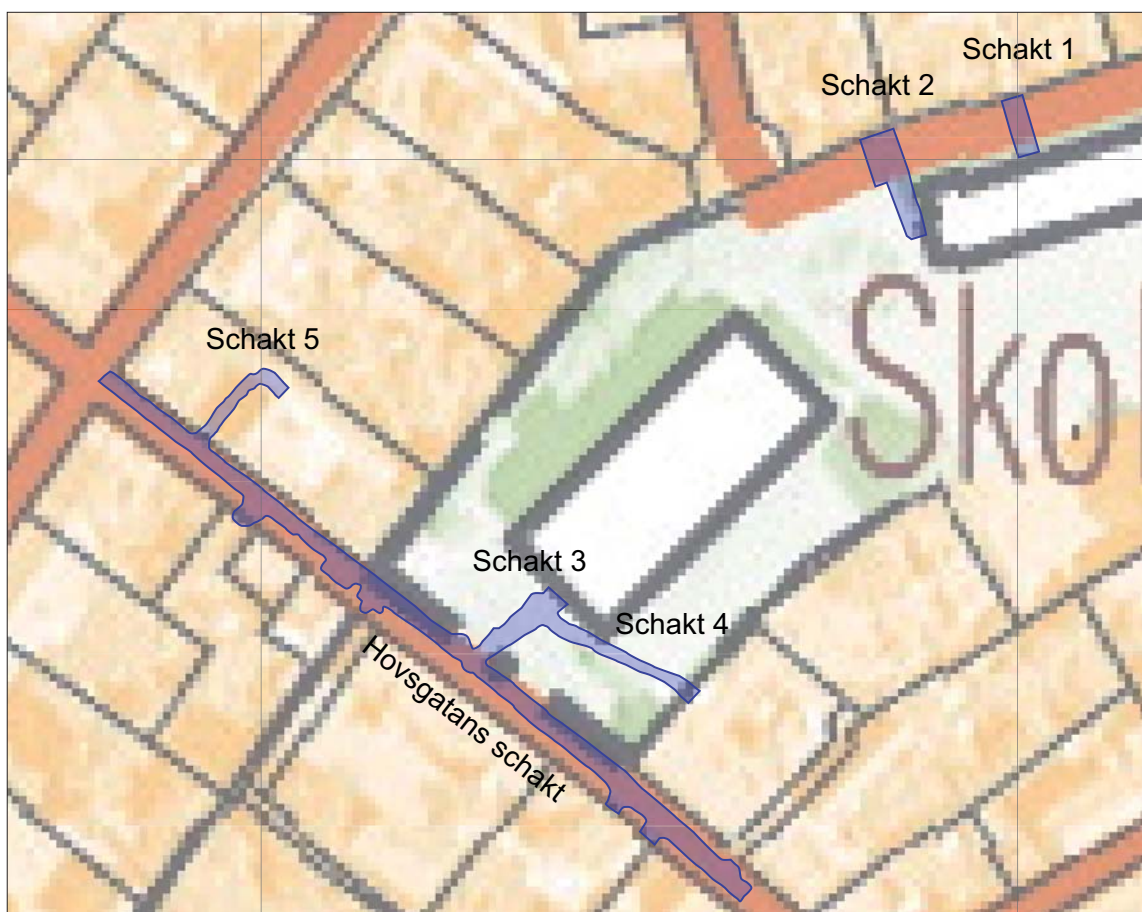
Metod och dokumentation

I de fall som bevarade kulturlager framkom dokumenterades dessa i profil, skala 1:20. I den mån schakten berörde nya sträckor som tidigare inte schaktats för VA undersöktes alla framkomna anläggningar också i plan och dokumenterades i skala 1:20. Kulturlagren schaktades i tunna skikt med maskin. Schakten mättes också in i plan, skala 1:100.

Ett schakt, schakt 3, gick genom ett område som var helt och hållet förstört av tidigare grävning. Här genomfördes endast planritning.

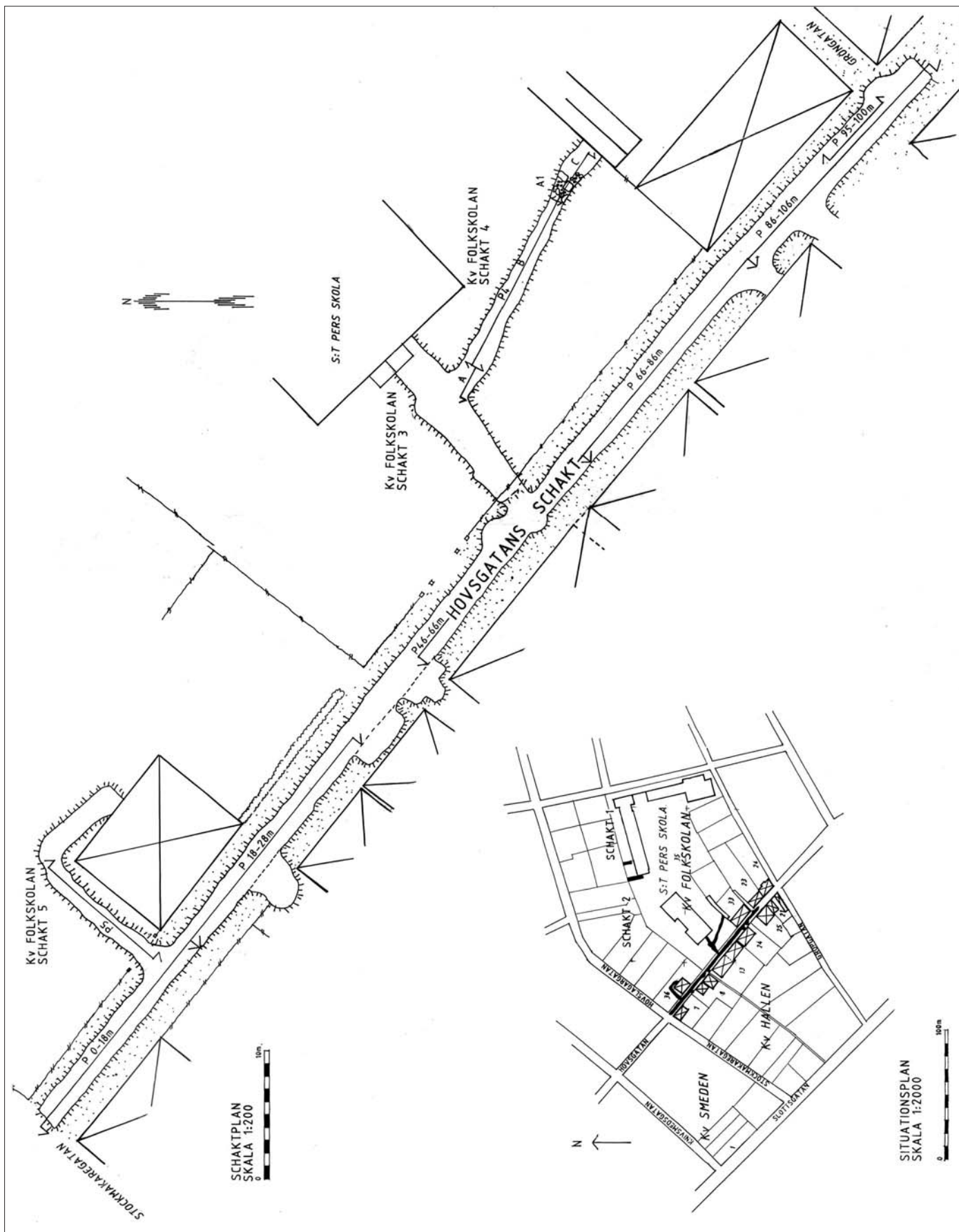
Höjdsystemet var lokalt och utgick från sockeln till fastigheten kvarteret Hallen 1 och var placerad i korsningen av Hovsgatan och Hovslagargatan.w

Kulturlagerprofilerna rensades fram för hand med

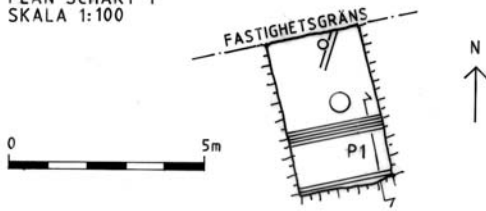
6 *Figur 5. Översikt över samtliga schakt i Hovsgatan och det intilliggande kvarteret Folkskolan samt Slottsgatan (se separata rapport) som undersöktes hösten 1997. Schakt 1 och 2 var belägna i kvarterets östra del. Schakt 3 gick mellan skolbyggnaden och Hovsgatan. Schakt 4 mellan schakt 3 och kvarteret Folkskolan 33. Schakt 5 mellan Hovsgatan och fastigheten kvarteret Folkskolan 16. Skala 1:1 000.*

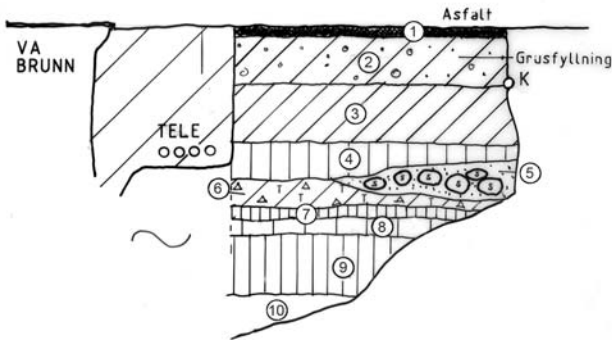

Figur 5 schaktplan över Hovsgatan och kvarteret Folksskolan med schakt 3-6 1997. Profilsnittena markerade

PLAN SCHAKT 1
SKALA 1:100

SCHAKT 1

SCHAKTPROFIL P1
SKALA 1:20

Figur 6. Plan och profil Schakt 1

spade och skärslev. De fynd som påträffades i profilen mättes in på denna och numrerades F1-30. Fynden har därefter rengjorts och registrerats i museets föremålsdatabas SOFI. De förvaras på Östergötlands museum under accessionsnummer ÖLM C4077 i avvaktan på slutgiltig fyndfördelning.

Resultat

Schakt 1

Schakt 1 var liksom schakt 2 beläget intill skolans lastbrygga i kvarterets östra del. Schaktet var 4x2 m stort och påverkat av störningar härrörande från diverse aktiviteter som telekablar, VA mm. På en 1,2 m lång sträcka påträffades ändå intakta kulturlager.

Bevarade kulturlager påträffades 0,6 m under det asfalterade nuvarande markplanet. Dessa hade en mäktighet av 0,8 m och opåverkad lera fanns 1,4 m under nuvarande marknivå.

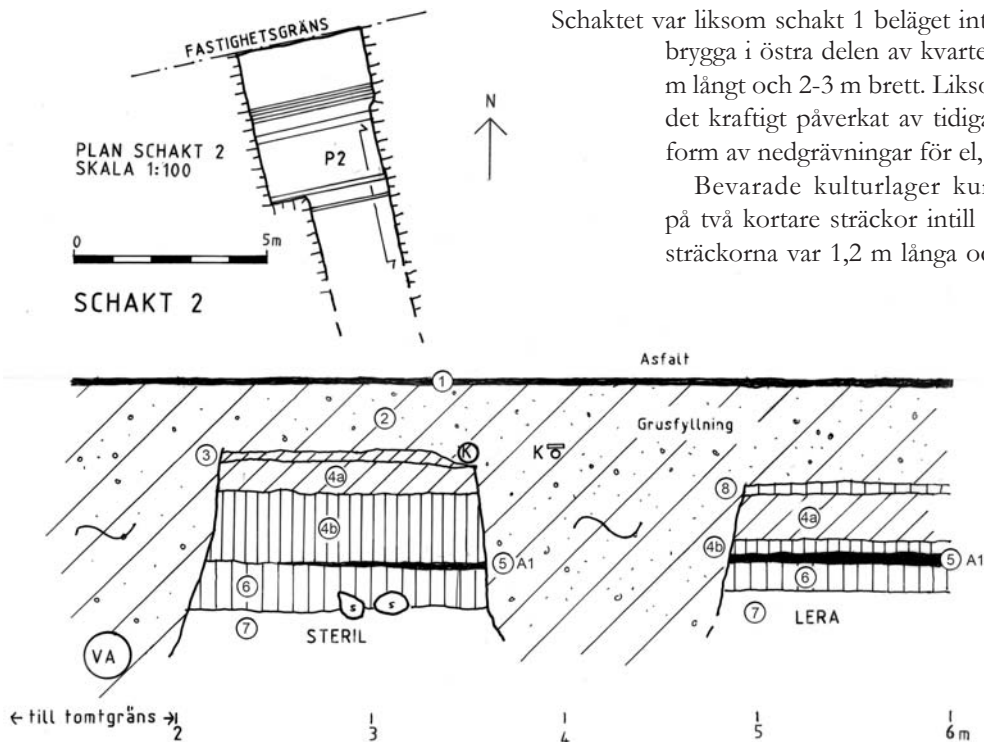
Ovanpå den opåverkade leran fanns ett 0,3 m tjockt legrigt gråbrunt kulturlager, lager 9, täckt av ett rent gråbrunt lerlager, lager 8, vilket sannolikt representerar gammal odlingsjord. Ovanpå detta låg ett tunt svart kulturlager, lager 7 och ett kraftigare raseringslager innehållande tegelflis och bruk, lager 6. I samma nivå fanns en kortare sträckning av en stenläggning, A1 eller lager 5 bevarad. Överst i kulturlagerpelaren fanns ett 0,2 m tjockt mörkbrunt kulturlager, lager 4. Därefter tog fyllnadslagren vid.

Inga fynd påträffades eller togs tillvara i schaktet.

Schakt 2

Schaktet var liksom schakt 1 beläget intill skolans lastbrygga i östra delen av kvarteret. Det var 11 m långt och 2-3 m brett. Liksom schakt 1 var det kraftigt påverkat av tidigare störningar i form av nedgrävningar för el, VA med mera.

Bevarade kulturlager kunde uppmätas på två kortare sträckor intill varandra. Båda sträckorna var 1,2 m långa och skildes åt av

← till tomtgräns →

Figur 7. Plan och profil över schakt 2.

en 1,2 m bred nedgrävning för VA. De bevarade kulturlagren påträffades 0,4-0,5 m under den asfalterade gårdsplanen. De hade en mäktighet på 0,6-0,8 m och opåverkad lera påträffades 1,2 m under den nuvarande markytan.

Kulturlagren, lager 6 och 4b var leriga och jordiga. De skildes åt av en horisont med brunnet trä, A1 eller lager 5. Möjligen ett trägolv eller liknande som brunnet. Överst fanns ett återfyllt kulturlager, lager 4a.

Schakt 3

Schakt 3 sträckte sig från VA-schaktningen i Hovsgatan och fram till skolans huvudbyggnads gavel. Inga bevarade kulturlager framkom i schakt 3, vare sig i plan eller profil. Dokumentationen inskränkte sig därför till att schaktet ritades i schaktplanen.

Schakt 4

Schakt 4 var beläget söder om skolans huvudbyggnad och sträckte sig från schakt 3 och fram till ett uthus i kvarteret Folkskolan 33 sydöst om skolbyggnaden.

Bevarade kulturlager kunde uppmätas på nästan hela sträckan. Till följd av att de bäst bevarade lagren växlade sida i schaktet ritades tre olika profiler, A-C omväxlande riktade mot Hovsgatan och skolbyggnaden. På ett parti förekom också en bevarad anläggning i plan, A1.

Profil A visar en 2 m bred sträcka där kulturlager kunde uppmätas mellan två störningar. De bevarade kulturlagren uppträdde på ett djup av 0,1-0,3 m under nuvarande skolgårdsnivå. Kulturlagren hade en mäktighet på 0,7-0,8 m och sträckte sig 1-1,2 m under nuvarande skolgårdsnivå. Skolgården är idag asfalterad, men på en del av

sträckan kunde tre olika grusplaner studeras.

Tre olika stenläggningar, A2-A4 fanns på en nivå av 0,4, 0,5-0,6 och 0,8-1,0 m under skolgården. Dessa var anlagda med kullersten i sättsand. Mellan stenläggningarna fanns sandiga kulturlager, lager 2, 2b och 3 samt i botten ett infiltrationslager, lager 4 ovanpå den opåverkade leran.

På sträckan 3-17 m var kulturlagren bättre bevarade på skolhussidan av schaktet och den 14 m långa profil B upprättades här. Kulturlagren uppträdde på ett djup av 0,15-0,45 m under nuvarande skolgård. Skolgården Under den nuvarande asfalterade skolgården fanns rester av äldre grusade skolgårdar. Kulturlagrens mäktighet var 0,4-0,8 m och det infiltrationslager som utgjorde dess botten fanns på ett djup av 0,8-1,2 m under skolgården.

En rest av stenläggningen, A2, vilken dokumenterades i profil A var synlig på en kort sträcka i profilens början. Ovanpå infiltrationslagret hade till en början två kulturlagernivåer avsatts, lager 1 och 2, vilka båda utgjordes av sandblandade kulturlager. Vid 8 m kunde en skillnad skönjas mellan en övre och en undre del av lager 2, lager 2a och 2b. 2a innehöll kalkbruk och tegelflis och 2b var mörkare och innehöll barkflis. På samma punkt kunde ytterligare ett sandigt kulturlager, lager 3 urskiljas. Mot slutet av den uppmätta sträckan var lager 3 uppblandat med jämnstor kullersten, vilken möjligen kan utgöra en rest av en stenlagd gårdsplan.

På sträckan 11,5-17 m fanns underst i profilen ett rase-ringslager, avsatt i lera, lager 7. Detta innehöll tegelflis och kalkbruk samt huggna byggstenar av kalksten.

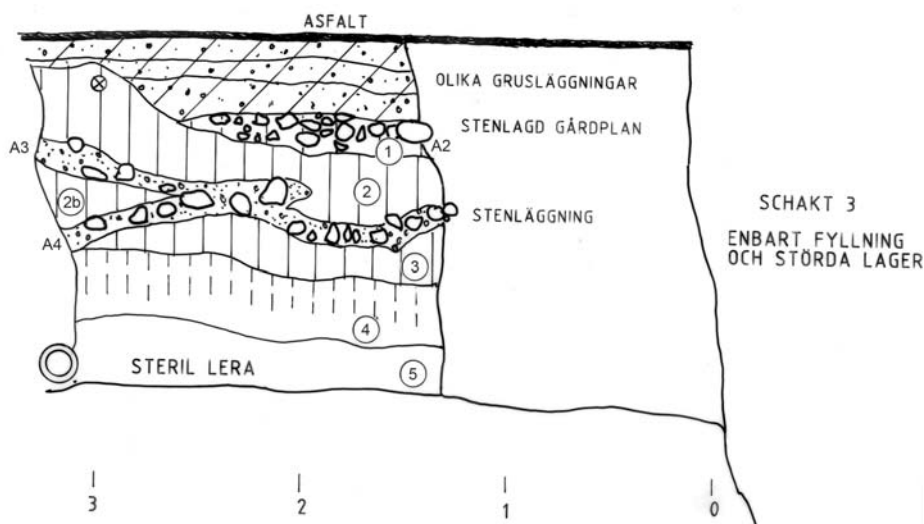
På en kortare sträcka kring 16 m uppträdde mellan lager 1 och 2 ett svart homogent kulturlager innehållande risflätning, lager 8.

I lager 1 och 2 samt 2a och 2b förekom en del fynd F2-F11. Dessa bestod huvudsakligen av keramik av yngre rödgodstyp relativt jämt fördelad mellan den klarglaserade och vitlersdekorerade typen. Här förekom också

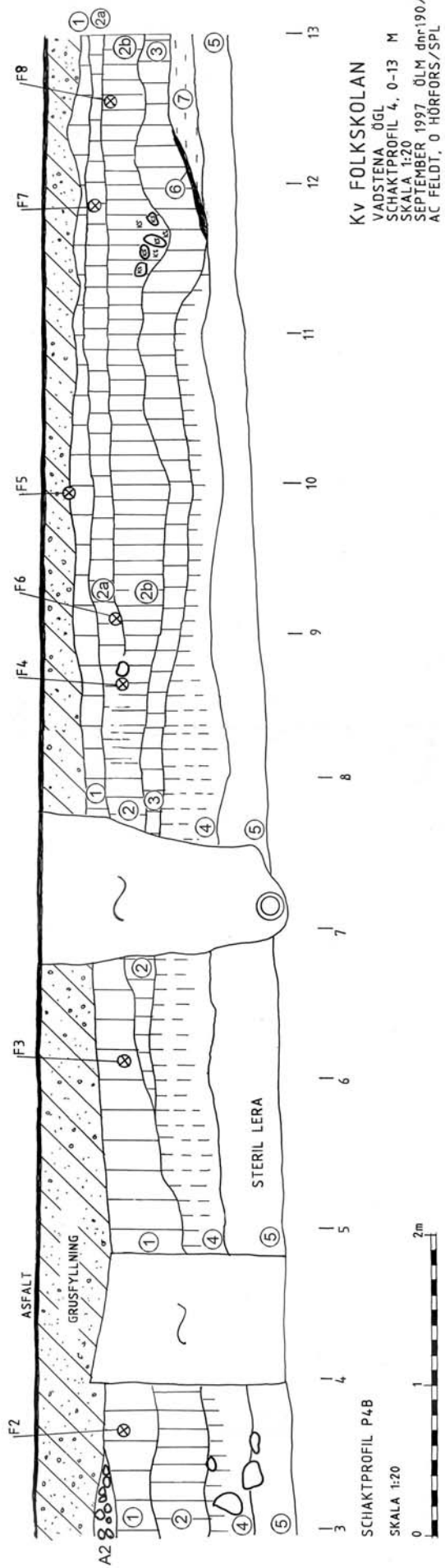
en del spik samt fönsterglasfragment. Både äldre av trekantstyp med avtryck av blyspröjs och modernt.

Från 16-22 m upprättades återigen profilen på motstående sida, mot Hovsgatan. Bevarade kulturlager fanns på sträckan 16-20 m. På sträckan 18-20 m dessutom fanns lager bevarade i plan.

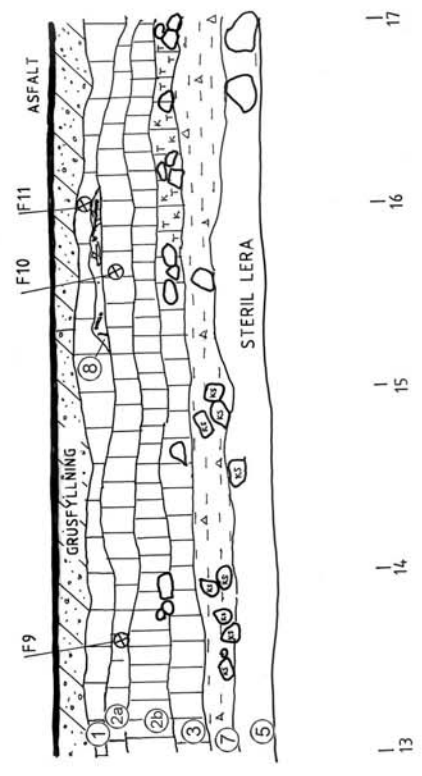
De bevarade kulturlagren uppträdde på ett djup av 0,25 m under

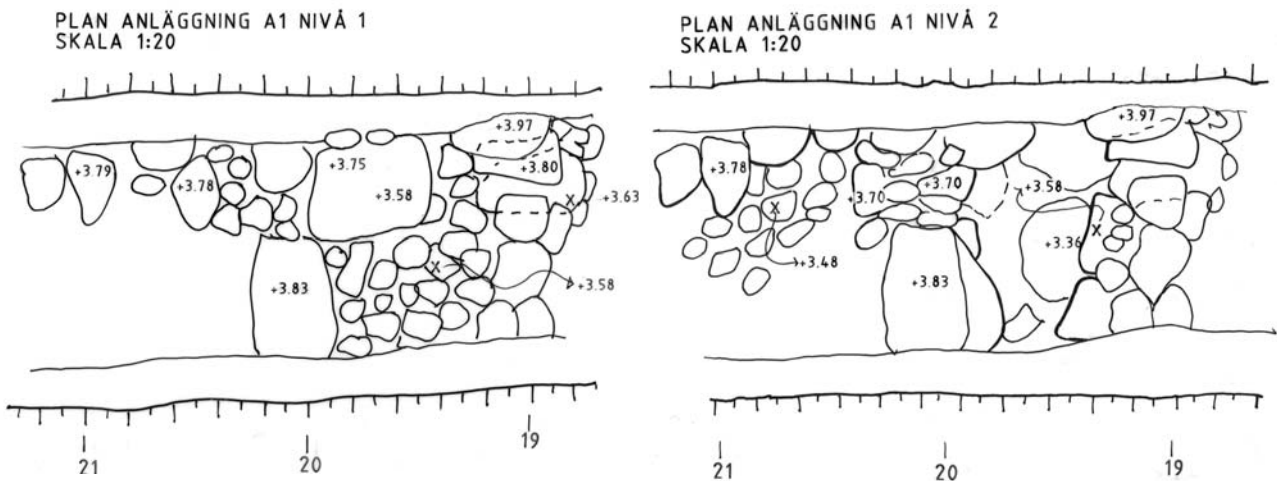
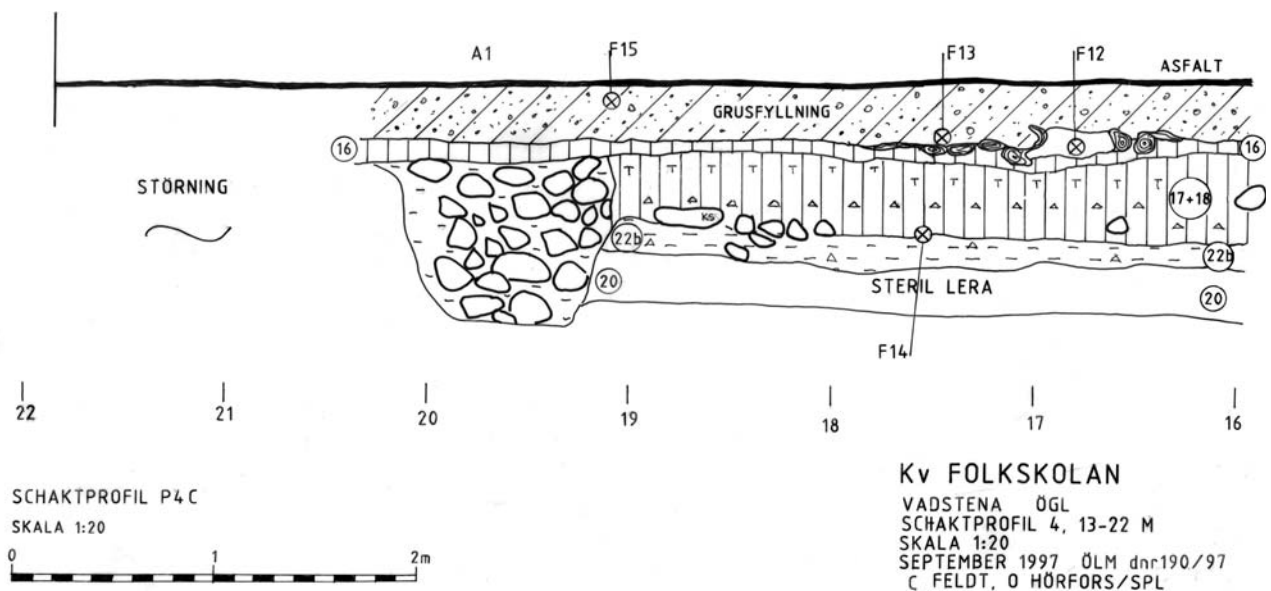
Figur 8. Schakt 4, profil A.

Kv FOLKSKOLAN
 VADSTENA ÖGL
 SCHAKTPROFIL 4, 0-13 M
 SKALA 1:20
 SEPTEMBER 1997 ÖLM dnr190/97
 AC FELDT, O HÖRFORS/SPL

Figur 9. Schakt 4, profil B.

Figur 10. Schakt 4 profil C samt A1 nivå 1 och 2.

skolgården och hade en mäktighet på 0,6-0,7 m. Opåverkad lera framkom 0,8 m under skolgården. Denna var liksom tidigare täckt med asfalt med flera nivåer av grusade skolgård under sig.

Kulturlagren bestod av två nivåer brun sandig lera, lager 9 och 10. Dessa åtskiljdes genom att lager 10 också innehöll raseringsmassor som tegelkross och bruksrester. I toppen av lager 9 låg fem stockar på tvären. Dessa utgjorde sannolikt en kavelbroläggning, A5. I övergången mellan lager 10 och den gula leran i botten, lager 11 fanns kullersten och en huggen kalksten. Kullerstenen fanns i hela schaktets bredd och utgjorde en reste av en stenläggning, A6.

Längst bort i schaktet låg A1. Denna utgjordes av ett runt 1,1 m i diameter stor nedgrävning igenfylld med sten med mycket luft mellan. Anläggningen mättes i schaktet till ett djup av 0,7 m, men fortsatte nedåt och botten nåddes inte.

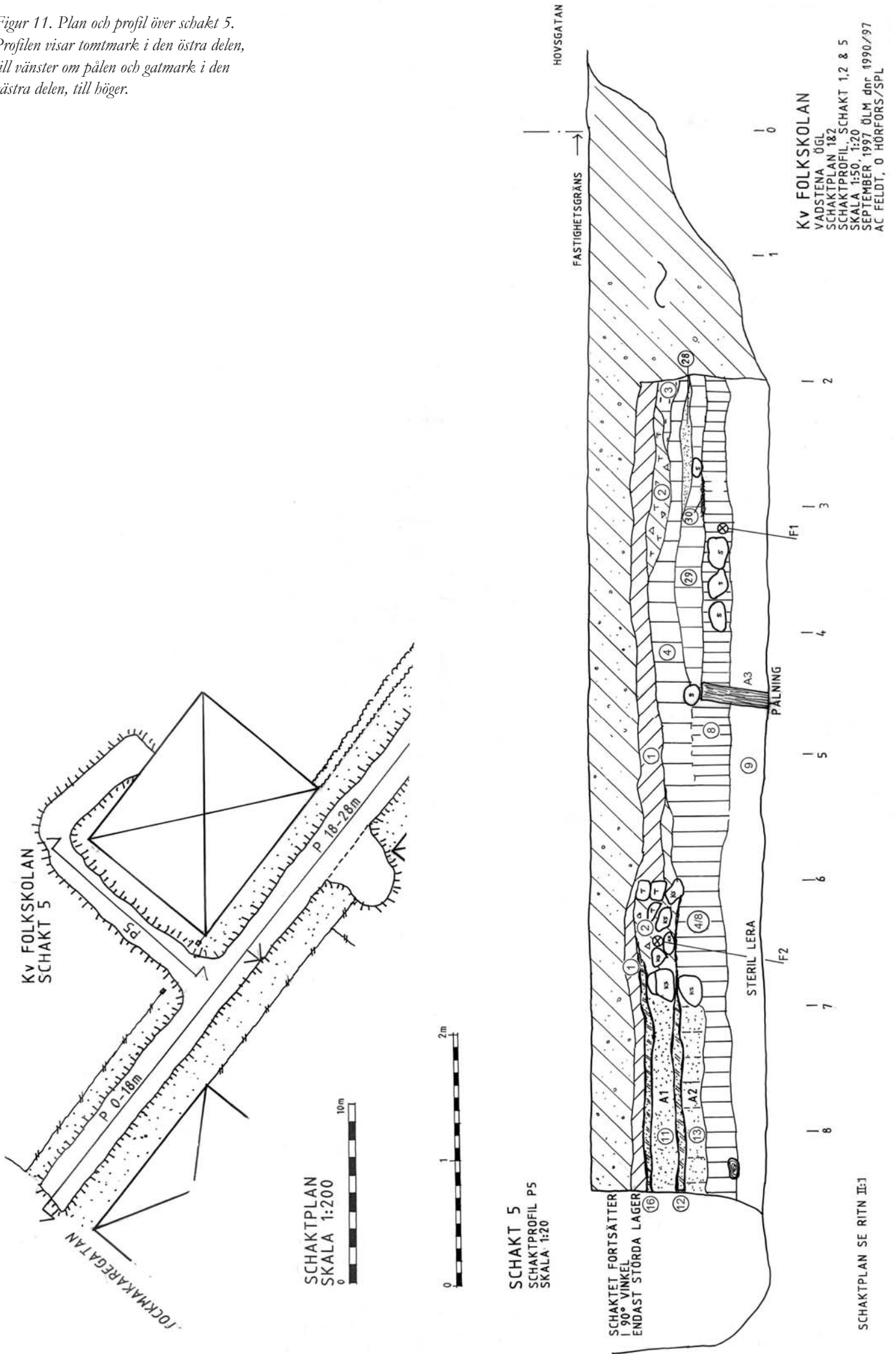
I fyllningen av gul lera tryckte vatten upp i schaktet. Anläggningen tolkades som en äldre igenfylld brunn.

I brunnen tillvaratogs relativt mycket fynd, fyndnummer ÖLM C 4077:25-39. Fyndmaterialet består av yngre rödgods och fajanskeramik från 16-1800-tal samt föns-terglas, både äldre till blyspröjs och mer modern samt enstaka spikar. Detta tyder på att brunnen sannolikt lagts igen i samband med det första skolbygget på 1800-talet.

Schakt 5

Schakt 5 var ett anslutningsschakt från VA-installationen i Hovsgatan och in till fastigheten kvarteret Folkskolan 16. Det gick in norr om huset och sedan runt detsamma. Bevarade kulturlager påträffades på en sträcka av 8 meter med början där schaktet svängde in mot bostadshusets baksida.

Figur 11. Plan och profil över schakt 5.
 Profilen visar tomtmark i den östra delen,
 till vänster om pålen och gatmark i den
 västra delen, till höger.

De bevarade kulturlagren uppträdde på ett djup av 0,3-0,4 m under nuvarande marknivå, vilket var en gräsmatta. Lagrens mäktighet var 0,8 m och opåverkad lera framkom på ett djup av 1,2 m under nuvarande markyta.

Direkt ovanpå den opåverkade leran hade ett ca 0,2 m tjockt homogent närmast svart kulturlager, lager 8, avsatts. Lagret var bitvis svårt att utskilja från det högre liggande sandiga kulturlagret, lager 4. I botten fanns en pålning, A3 med en påle som fortsatte djupt under kulturlagernivå och under schaktbotten.

Väster om pålningen visade kulturlagren en profil som närmast påminde om gatmark. Det understa kulturlagret, lager 8 hade inslag av större stenar, som möjligen utgjort en stensläggnings. Ovanpå fanns ett tunt barkflislager, lager 7 som möjligen är en rest av en rustbädd samt ett gult lerlager, lager 6. Ovanpå lerlagret fanns en sandlins som kan vara en rest av en gatbeläggning. Överst sedan ett sandigt kulturlager, lager 4 samt ett raseringslager med tegelflis och bruksrester, lager 2. Det hela täcktes av det omblandade kulturlager som fanns högst upp i kulturlagerprofilen i hela profilen. I lager 8 hittades läderrester, F1, som senare har kunnat rekonstrueras till en liten barnstövel.

Öster om pålningen visade profilen istället att tomtmark berördes. Ovanpå lager 8 i botten låg här två identiskt lika placerade och lika stora husgrunder ovanpå varandra. Dessa kallades A1 och A2. Båda bestod av rester efter brunna trägolv anlagda på ett kraftigt påfört

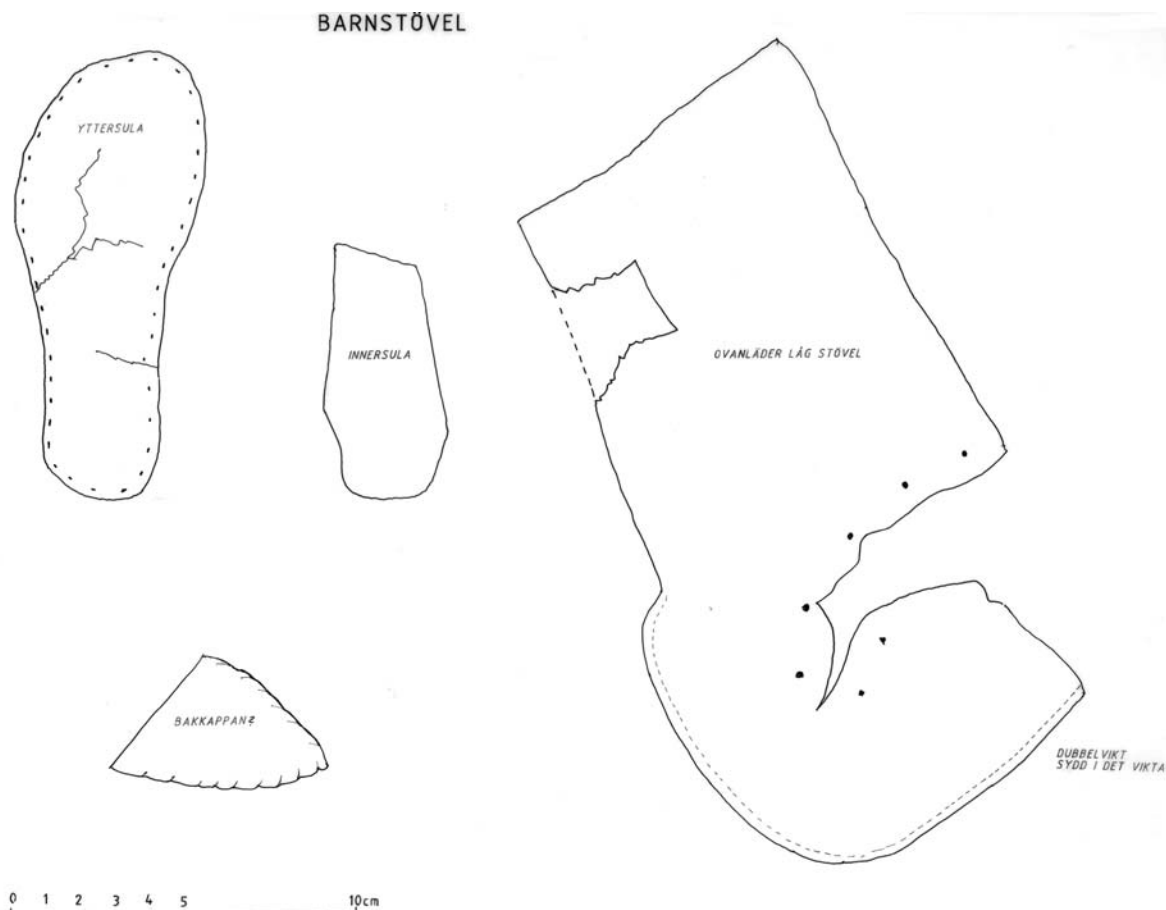
sandlager. I båda fallen fanns syllsten av kalksten i den västra delen, medan den östra var avgrävd av ett VA-schakt. Husens storlek gick därför inte att uppskatta. Väster om A1 fanns en samling tegel och kalksten som troligen var ett raseringslager som uppstått i samband med rivning av det aktuella huset. I detta lager hittades ett järnbeslag, F2

I mellanrummet mellan husgrunderna och gatområdet var kulturlagren aningen tunnare och med vagare utbredning. Detta bör bero på att området saknat fasta anläggningar och verkligen utgjort ett mellanområde. I lager 4/8 påträffades en skärva vitlersdekorerat yngre röd gods.

Fyndmaterial

Sammantaget tillvaratogs 58 föremål fördelade på 39 fyndposter. Fynden är i avvaktan på slutlig fyndfördelning registrerade under fyndnummer ÖLM C 4077:1-39. Fyndnummer 1 kommer som enda fynd från schakt 2. Fyndnummer 2-24 är inmätta i profil 4 och 5 medan övriga fynd, fynd 25-39 togs tillvara vid utgrävning av anläggning A1 i schakt 4.

Eftersom grävningen genomfördes i gamla schakt skedde ingen lagergrävning. Därför tillvaratogs endast fynd som var synliga i profilkanten. Dessa ritades in i profilen och numrerades i fält som F1-15 i schakt 4 och F1-3 i schakt 5.

Figur 12. Renritning av läderfragment från barnstövel.

Metallfynden var få och består av ett beslag, två spikar och en hästkosöm.

Fynden domineras av keramik av yngre rödgodstyp. Rödgodskeramiken omfattar tillsammans med en enstaka skärva av fajanstyp 24 fyndposter med 30 skärvor sammanlagt. Ett väl litet material att räkna statistik på

Keramikfynden tillåter bara en mycket allmän datering. Skärvorna av BII:3, BII:4 med grönglasyr och BII:4 med klarglasyr kan vara så gamla som 1500-tal, men annars ger keramiken en samlad bild av 16-1800-tal.

Glasmaterialiet bestod av åtta fyndposter med tio fynd. Av dessa bestod två fyndposter med fyra skärvor av modernare buteljglas medan övriga fynd bestod av fönsterglas. Fem av fönsterglasskärvorna var av äldre typ och uppvisade glaspestangrepp samt kanter och eller färgningar från blyspröjsning medan en skärva var helt modern

Övriga fynd bestod av en barnstövel av läder (4077:22), en avbruten griffel av skiffer (4077:3) samt ett mindre slaggstycke.

Slutsatser

Undersökningen kunde bekräfta att bevarade kultur lager fanns i alla de delar av kvarteret Folkskolan som berördes av de aktuella schaktningarna, undantaget var schakt 3 där VA-installationen gick i ett till synes mycket brett ledningsschakt. Kulturlagren hade i allmänhet en mäktighet på 0,6-0,8 m och uppträdde 0,2-0,5 m under nuvarande marknivå.

I ett fall, anläggning A1 och A2 i schakt 5, berördes äldre bebyggelse. I schakt 4 fanns en brunn och flera gårdsbeläggningar medan kulturlagrens uttolkning i de övriga schakten var mer osäker.

Ingenting i vare sig konstruktioner eller fynd tyder på att bebyggelsen i kvarteret är mycket äldre än 1600-tal. Ingenting motsäger därmed den bild som tidigare forskning gett, vilken daterat bebyggelsen i kvarteret till tidigast 1600-tal.

Referenser

Björkhager V. 2001A. Rapport. *Stolpbyten i Vadstena*. Arkeologisk förundersökning. Kvarteren Hallen, Folkskolan, Komministern, Trädgårdsmästaren, Rådmanen, Borgaren, Kroken och Skulptören Vadstena stad och kommun Östergötlands län. Rapport ÖLM 2001:25

Björkhager V. 2001B. Rapport. *Kv Folkskolan 35-37*. Arkeologisk förundersökning. RAÄ 21 Vadstena stad och kommun Östergötlands län. Rapport ÖLM 2002:40

Elfwendahl M. 1999. Från skärva till kärl. Ett bidrag till vardagslivets historia i Uppsala. *Lund studies in medieval archaeology* 22.

Feldt A-C. 2001. Rapport. *Kv Folkskolan 31*. Arkeologisk förundersökning, Vadstena stad och kommun, Östergötlands län. Rapport ÖLM 2001:37

Hasselmo M. 1982. Rapport Medeltidsstaden 36. *Vadstena*. RAÄ och SHM 1982

Hörfors O. 2009. Rapport. *Hovsgatan*. Arkeologisk förundersökning 1997 i Hovsgatan Fornlämning 21 Vadstena stad och kommun Östergötland. Rapport ÖLM 2009.

Lindberg M. 2004. Rapport. *Hovslagaregatan* Arkeologisk förundersökning RAÄ 21 Hovslagaregatan och Nygatan Vadstena stad och kommun Östergötlands län. Rapport ÖLM 2004:63

Magnusson M och Modén E. 2009. *Grävningar runt korsningen Hovsgatan – Gropgatan. Schaktningar för VA- och dagvattenledningar*. Arkeologiska förundersökningar. RAÄ 21. Hovsgatan, Gropgatan och kv Folkskolan. Vadstena stad och kommun. Östergötlands län. Rapport ÖLM 2009:91

Söderström G (red). 2000. *600 år i Vadstena. Vadstenas historia från äldsta tider till år 2000*.

Wachtmeister A och I. 1986. *Jordfynd från Nyköping*. Södermanlands museum 1986.

Slutredovisningar

Björkhager V. 2002. kv Folkskolan 11/Strågatan 10

Feldt A-C & Wastesson Jonsson A. 1992. Hovslagaregatan/Kvarteret Folkskolan 4

Hedvall R. 1994. kv Folkskolan

Lundberg A. 2003. kv Folkskolan m fl

Tagesson G. 1991. Hovsgatan 15/20

Tagesson G. 1993. Hovsgatan

Tekniska uppgifter

Lokal	kv Folkskolan
Socken/Stad	Vadstena
Kommun	Vadstena
Län och landskap	Östergötland
Fornlämningsnummer	RAÄ 21
Ekonomiska kartans blad	084 69 (8E 6j Vadstena)
Koordinater	X6480756, Y1446651
Koordinatsystem	RT90 2,5 gon V
Typ av undersökning	Arkeologisk förundersökning
Länsstyrelsens dnr	-
Länsstyrelsens handläggare	Carin Claréus
Länsstyrelsens beslut	Muntligt
ÖLM dnr	190/97
ÖLM projektnr	6491
Uppdragsgivare	Vadstena kommun, Tekniska kontoret
Kostnadsansvarig	Vadstena kommun, Tekniska kontoret
Projektledare	Olle Hörfors/Ann-Charlotte Feldt
Rapportansvarig	Olle Hörfors
Fältarbetsid	1997-08-06 -- 09-10
Totalt undersöktes	ca 105 m ²
Fynd	ÖLM C4077:1-39
Foto	s/v
Analyser	-
Grafik	Johan Levin
Renritning	Suzanne Lundbladh
Grafisk form	Johan Levin
Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands museum.	
Ur allmänt kartmaterial	© Lantmäteriverket MS2008/06551
ISSN 1403-9273	Rapport 2011:43 © Östergötlands museum

Bilaga 1. Lagerbeskrivningar

Schakt 1

1. Asfalt
2. Grusfyllning
3. Lerig kulturjordsbemängd fyllmassa
4. Mörkbrun kulturjord
5. Stenläggning
6. Rasmassor med tegelkross och kalkstenssmulor
7. Fett mörkbrunt kulturlager
8. Lerigt gråbrunt lager
9. Gråbrunt homogent kulturlager
10. Opåverkad lera

Schakt 2

1. Asfalt
2. Fyllnadsmassa, grus
3. Fyllmassa jordig/grusig
4. a. Kulturlager med fyllnadskaraktär b. Brunt jordigt kulturlager
5. Träskikt med förkolnad yta, A1
6. Lerigt kulturlager
7. Opåverkad lera
8. Fyllmassa jordig/lerig

Schakt 4

1. Sandblandat kulturlager
  2. Sandblandat kulturlager, mörkare än lager 1, 2bfortsättning av lager 2.
  3. Sandblandat kulturlager
  4. Infiltrationslager
  5. Rödaktig lera, opåverkad
  6. Sothorisont
  7. Lerlager, kalksten, bruk
  8. Rest av rustbädd
  9. Sandigt brunt kulturlager
  10. Sandigt brunt kulturlager med inslag av bruk och tegelflis
  11. Gul kalkrik lera
  12. Opåverkad lera
- Lager 2 delas i 2a som innehåller kalkbruk och tegelflis och 2b som är mörkare och innehåller barkflis.

Schakt 5

1. Omblandat kulturlager
2. Raseringslager, tegelflis, bruk
3. Lera blandat med kulturlager
4. Sandigt kulturlager
5. Sandlins, ljus
6. Ljusgrått lerlager
7. Barkflislager, rustbädd?
8. Homogent närmast svart kulturlager
9. Grå lera, opåverkad
10. Brunnet trä och sand
11. Ren ljus sand
12. Brunnet trä och sand
13. Kulturpåverkad sand

Bilaga 2. Anläggningslista

Schakt 1

A1. Stenläggning

Schakt 2

A1. Lager av förkolnat trä, golv?

Schakt 4

A1. Brunn, igenfylld med sten, ger fortfarande vatten. Plan i 2 nivåer, Profil C

A2. Stenlagd gårdsplan, Profil A och B

A3. Stenläggning, Profil A

A4. Stenläggning, Profil A

A5, Kavelbroläggning, Profil C

A6. Stenläggning, Profil C

Schakt 5

A1. Husgrund, trägolv förkolnat ovanpå sand, syll av kalksten.

A2. Husgrund, trägolv förkolnat ovanpå sand, syll av kalksten.

A3. Pålning

Bilaga 3. Fyndlista

ÖLM C4077:1-39										
Nr	Anl	Schakt	Lager	Sakord	Material	Ant	F/I	Vikt	Mått	Kommentar
1		Schakt 2	5	Kärl	BII:4	1	F	3,0		Vitlersdekor
2	F1	Schakt 4	2	Fönsterglas	Glas	1	F	3,0		Äldre pestangripet
3	F1	Schakt 4	2	Griffel	Skiffer	1	D	4,1		
4	F2	Schakt 4	1	Kärl	BII:4	1	F	12,4		Vitlersdekor, fat
5	F3	Schakt 4	1	Kärl	BII:4	1	F	14,6		Vitlersdekor, fat
6	F4	Schakt 4	2	Kärl	BII:4	1	F	2,7		Klarglasyr
7	F5	Schakt 4	1	Spik	Järn	1	I	14	72	
8	F6	Schakt 4	2a	Kärl	BII:4	1	F	1,8		Klarglasyr
9	F7	Schakt 4	2a	Fönsterglas	Glas	1	F	1,9		Äldre pestangripet, m spår efter blyinfattning
10	F7	Schakt 4	2a	Fönsterglas	Glas	1	F	1,4		Yngre
11	F8	Schakt 4	2b	Spik/ten	Järn	1	I	4	45 mm	Böjd
12	F9	Schakt 4	2a	Kärl	BII:4	1	F	5,2		Vitlersdekor, fat
13	F10	Schakt 4	2b	Kärl	BII:3	3	F	9,1		
14	F10	Schakt 4	2b	Kärl	BII:4	1	F	2,9		Vitlersdekor, fat
15	F10	Schakt 4	2b	Kärl	BII:3	1	F	2,1		
16	F12	Schakt 4	1 A5	Kärl	CII	3	D	42,8		Gul drejad tallrik
17	F12	Schakt 4	1 A5	Buteljglas	Glas	3	F	35,3		Grön flaska
18	F13	Schakt 4	1 A5	Kärl	BII:4	1	F	21,3		Sekundärbränt, fat
19	F14	Schakt 4	2	Kärl	BII:4	1	F	10,6		Grönglasyr, fat
20	F15	Schakt 4	Grusfyllning	Kärl	BII:4	1	F	2,8		Sekundärbränt
21	F15	Schakt 4	Grusfyllning	Kärl	BII:4	1	F	4,5		Klarglasyr
22	F1	Schakt 5	8	Stövel	Läder	11	D	52		Rekonstruerad som pappersmodell
23	F2	Schakt 5	2	Beslag	Järn	1	I	75	170x15	Draghandtag?
24	F3	Schakt 5	4/8	Kärl	BII:4	1	F	11,3		Vitlersdekor
25	A 1	Schakt 4	Rensning	Hästsosöm	Järn	1	I	3	32	
26	A 1	Schakt 4	Rensning	Kärl	BII:3	2	F	9,4		Fat
27	A 1	Schakt 4	Rensning	Kärl	BII:3	2	F	6,6		
28	A 1	Schakt 4	Rensning	Kärl	BII:4	1	F	4,8		Klarglasyr
29	A 1	Schakt 4	Rensning	Kärl	BII:4	1	F	17,8		Klarglasyr svart, fat
30	A 1	Schakt 4	Rensning	Kärl	BII:4	2	F	69,7		Vitlersdekor, fat
31	A 1	Schakt 4	Rensning	Kärl	BII:4	1	F	13,2		Vitlersdekor, fat
32	A 1	Schakt 4	Rensning	Kärl	Fajans	1	F	2,7		Vit
33	A 1	Schakt 4	Rensning	Flaska	Glas	1	F	73,2		Botten
34	A 1	Schakt 4	Rensning	Fönsterglas	Glas	1	F	4,2		Äldre pest spröjskant
35	A 1	Schakt 4	Rensning	Fönsterglas	Glas	1	F	8,1		Pest, äldre?
36	A 1	Schakt 4	Rensning	Slagg	Slagg	1	F	5,9		
37	A 1	Schakt 4	Nivå 2	Kärl	BII:4	1	F	9,2		Klarglasyr
38	A 1	Schakt 4	Nivå 2	Kärl	BII:4	1	F	5,6		Klarglasyr
39	A 1	Schakt 4	Nivå 2	Fönsterglas	Glas	1	F	1,6		Äldre pestangripet

Sommaren och hösten 1997 genomfördes arkeologiska förundersökningar i 5 olika schakt i kvarteret Folkskolan, inom Vadstenas medeltida stadskärna. Undersökningarna föranleddes av utbyte av VA ledningar. Arbetena i kvarteret Folkskolan utfördes utan tillstånd från länsstyrelsen.

I schakt 1 och 2 dokumenterades två kortare sekvenser med kulturlager. Kulturlagertjockleken var 0,8 m under ett 0,6 m tjockt påfört lager. Schakt 1 innehöll 6 nivåer med kulturlager och schakt 2, som var svårt stört av skolbyggnaden, endast 2 lager.

I schakt 3 kunde konstateras att ett gammalt djupt VA utplånat alla spår av kulturlager.

I schakt 4 kunde ett 0,5 m tjockt kulturlager dokumenteras i hela schaktets sträckning. Längst i söder fanns en igenlagd brunn.

Schakt 5 öppnades inne på tomten kvarteret Folkskolan 35 och var en anslutning till schaktet i Hovsgatan. Kulturlagren var här 0,75 m tjocka och uppvisade 3 bebyggelsenivåer åtskilda av sandlinser. Fynd av sko och läderfragment antydde även här skomakeri och läderhantverk.